

підприємств на міжнародні стандарти фінансової звітності має важливе методологічне значення. В економічній літературі зустрічається велика різноманітність у підходах до розрахунку рентабельності, її показниках, що негативно впливає на правильне розуміння використання того чи іншого коефіцієнта у практичних розрахунках.

Отже, під час розрахунку рентабельності необхідно максимально використовувати наявну фінансову звітність і різні варіації абсолютних фінансових показників.

ОЦІНКА ВИДІВ БЕЗРОБІТТЯ ЩОДО ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇНИ

**Стрембіцька Л. Л., ст. викладач
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини**

В цілому безробіттям вважається складна соціально-економічна ситуація в країні, за якої частина активних працездатних громадян не може знайти роботу, яку вони здатні виконувати, що обумовлене дисбалансом попиту та пропозиції на ринку праці. Будучи закономірним явищем, безробіття як елемент механізму саморегулювання ринку праці забезпечує пристосування попиту та пропозиції робочої сили в територіально-галузевій та професійно-кваліфікаційній структурі, сприяє посиленню конкуренції, а отже є стимулом до саморозвитку, удосконалення компетенцій та підвищення конкурентоспроможності і активності працюючого населення. Проте, збільшення масштабів безробіття в країні є вкрай небезпечним явищем і завжди супроводжується значними соціально-економічними втратами для суспільства, а тому проблема безробіття завжди розглядається з точки зору загроз економічній безпеці країни.

Недовикористання людських ресурсів на макрорівні, пов'язане з безробіттям, автоматично відображається втратою виробленого суспільного

продукту, недоотриманням податкових надходжень, зростанням напруження в суспільстві, збільшенням проявів криміналізації, погіршенням якості трудового потенціалу. Для окремої людини перебування у статусі безробітного переважно позбавляє її доходу, який часто є єдиним джерелом існування, а тому різко погіршується рівень життя, можливість соціальної взаємодії, знецінюється людський капітал.

Загальні обсяги безробіття в країні вказують в цілому на наявність чи відсутність проблем в цій сфері. Значне поширення безробіття здатне завдати значних загроз економічній безпеці країни, що потребує оцінки ймовірних зрушень під його впливом. Зростання безробіття в цілому зумовлюється сукупністю причин, які можуть бути переважаними залежно від особливостей етапу соціально-економічного розвитку країни і в свою чергу по-різному впливають на можливості та загрози соціально-економічної системи.

Як відомо, в динамічній економіці завжди присутні зрушення в технології та організації виробництва; до того ж за силою інтенсивності вони можуть бути поступальними та миттєвими. Також з часом проходять зміни в попиті споживачів, що зумовлює зміни в попиті на працівників відповідних професій, в результаті цього структура пропозиції праці не відповідає структурі попиту на неї та виникає структурний вид безробіття. Вважається, що структурне безробіття є неминучим. З точки зору загроз економічній безпеці воно становить загрозу, якщо не супроводжується адекватною перепідготовкою робочої сили, відсутністю стимулів реалізації мобільності робочої сили, значним подовженням терміну перебування у вказаному виді безробіття.

В умовах розвитку демократичного суспільства та свободи вибору людиною сфери зайнятості, визначення нею переваг щодо організаційно-правових форм прикладання сфери праці, пошуку кращої роботи, збільшується безробіття з ініціативи самих працівників, яке відоме як фрикційне безробіття. Цей вид безробіття є певною мірою бажаним, оскільки сприяє кращому працевлаштуванню працівників, зростанню доходів та моральної задоволеності від трудової діяльності. Саме в розвинутих економічних країнах сформувались

умови для реалізації такого виду безробіття, в результаті чого проходить активна сегментація ринку праці на первинний та вторинний, збільшується кількість периферійних робочих місць з низькою кваліфікацією та оплатою праці, які в переважній більшості заповнюються іноземною робочою силою.

Найбільш загрозові соціально-економічні наслідки несе циклічне безробіття, причиною якого є зменшення сукупного попиту, що призводить до зменшення попиту на працю. Циклічне безробіття відповідає кризовій фазі економічного циклу та характеризується значною кількісною нестачею вільних робочих місць, на які претендують безробітні. Цей вид безробіття в період економічних криз може сягати рівня понад 10 % та мати непередбачувані наслідки для суспільства, тому потребує формування такої економічної політики держави, яка б сприяла запобіганню його проявів, а у випадку його настання необхідне прийняття спеціальних програм забезпечення зайнятості населення.

Сезонний характер виробництва спричиняє появу сезонного безробіття, яке є закономірним і прогнозованим явищем, проте потребує відповідних програм, які б пом'якшували його дію.

Аналіз видів безробіття в аспекті соціально-професійного складу безробітних дозволяє виокремити ті сегменти на ринку праці, які є найбільш вразливими на ньому в певний момент часу та характеризуються показниками низької конкурентоспроможності. Традиційно значно вищий рівень безробіття спостерігається серед молоді та соціально-вразливих груп населення, тому оцінка проблем безробіття у вказаній сфері має бути предметом посиленої уваги.

В аспекті загроз економічній безпеці країни значення має не сам рівень безробіття, а його порогові, тобто максимально прийнятні розміри. Якщо безробіття в країні загрожує соціальною кризою, то вважається, що воно досягло критичного (порогового) рівня. В основі визначення порогових показників безробіття лежить підхід, що базується на оцінці фінансової спроможності держави утримувати безробітних, крім цього до уваги береться критерій соціальної напруженості в суспільстві. Для України критичний рівень

безробіття встановлено в межах 15-18 % [2]. Досягнення країною рівня критичного безробіття вкрай загрозливе явище для її економічної безпеки і здатне спровокувати значні соціально-політичні потрясіння в суспільстві.

Також безробіття може поширюватись у формі прихованого безробіття, в основі якого лежить спад виробництва і неадекватне йому скорочення зайнятості. Приховане безробіття характеризується трудовою діяльністю в умовах неповного робочого часу, цілодобовими та змінними простоями, неоплачуваними відпустками. В тому випадку, коли соціально-економічна ситуація в країні не поліпшується, приховане безробіття створює значний потенціал переходу в категорію реального безробіття.

Новою загрозою, що може постати перед ринком праці та значно збільшити кількість безробітних в країні, є дестабілізація у результаті воєнних дій. Стосовно України, розпал конфлікту на її сході, призвів до значного зростання навантаження на регіональні ринки праці з боку внутрішньо переміщених осіб, набуття статусу яких регламентується прийняттям Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [1]. У зв'язку з цим виникає новий специфічний вид безробіття, що створює додаткові загрози для економічної безпеки країни в багатьох напрямках.

В цілому для оцінки впливу безробіття на економічну безпеку країни є необхідним з'ясування його дійсних масштабів. Визначення рівня як офіційного (зареєстрованого) безробіття, так і безробіття згідно методологічних підходів МОП, не дозволяє в повній мірі адекватно оцінити ситуацію на ринку праці. Перш за все потребує додаткового дослідження те, якою є чисельність безробітних, що має статус безробіття при одночасній зайнятості в тіньовій сфері, а також необхідне визначення кількості населення, яке не може бути ідентифіковане безробітним та на даний момент відноситься до частини економічно неактивного населення через втрату активності роботи та зневіру при її пошуках. Є припущення, якщо зі складу безробітних вивести тих, хто має доходи для існування і має статус безробітного, а ввести тих, хто по суті потребує його, проте не має формальних прав набуття такого статусу, реальна

чисельність безробітних зміниться незначно, але вказана ситуація породжує значну соціальну несправедливість у суспільстві.

Отже, аналіз безробіття в аспекті його видів дозволяє потенційно оцінити специфічні моменти його прояву та врахувати можливі загрози для економічної безпеки країни з метою вироблення відповідних рішень, що сприятимуть подоланню його негативних наслідків.

Перелік використаних джерел

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.

2. Поняття природно та критичного (порогового) рівнів безробіття. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article;jsessionid=50859F7BF920BEAE2E7A272AD4C83F5B?art_id=223138&cat_id=3722603.

INTERNATIONAL ENERGY AGENCY TASK 42: BIOREFINERY CONCEPT

**Mykola Talavyrya, Doctor of Economics,
Director of Institute Economics and Management,
Associate Prof. National University
of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Valeriya Lymar, PhD in economics, senior lecturer
of agrarian economy department Nizhyn Agro-technical
Institute, National University
of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Olexander Talavyria, National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine
Postgraduate Department of Economics of Ukraine**

In recent years we have seen the first steps into the transition towards a Bio-based Economy. Multiple drivers, some policy and geographically dependent, are steering an economy where material wastes are minimized, new bioproducts are replacing their fossil counterparts, Green House Gas (GHG) emissions are reduced;